באמצע יובל דכל כמה דלא מליא ליה שנה לא מגרע ליה מאי קמ"ל דאין מחשבין חדשים עם ההקדש הא בהדיא קתני אין מחשבין חדשים עם ההקדש מה טעם קאמר מה טעם לא גואלין לאחר יובל פחות משנה משום דאין מחשבין חדשים עם ההקדש: אין מחשבין חדשים וכו': ת"ר מנין שאין מחשבין חדשים עם ההקדש ת"ל [1] וחשב לו הכהן את הכסף על פי השנים הנותרות שנים אתה מחשב ואי אתה מחשב חדשים מניין [א] שאם [א] אתה רוצה לעשות חדשים לשנה עושה היכי דמי כגון דאקדשיה בפלגא דארבעין ותמני ת"ל וחשב לו הכהן מ"מ: **מתני'** [א] המקדיש שדהו [ב] בשעת היובל נותן [ב] בזרע חומר שעורים חמשים שקל כסף היו שם [ג] נקעים עמוקים עשרה טפחים או סלעים גבוהים עשרה טפחים אינן נמדדין עמה פחות מכאן נמדדין עמה [ג] הקדישה [ד] שתים ושלש שנים לפני היובל נותן [ד] סלע ופונדיון לשנה ואם אמר [ה] הריני נותן דבר שנה בשנה אין שומעין לו אלא נותן את כולו כאחד אחד בעלים ואחד כל האדם מה בין בעלים לכל אדם [ו] אלא [ה] שבעלים נותנין חומש וכל אדם אין נותנין חומש: **גמ'** תנא [ז] כור זרע ולא כור תבואה מפולת יד ולא מפולת שוורים תני לוי [ח] לא [ג] מעבה ולא מידק אלא בינוני: היו שם נקעים עמוקים כו': [ט] וליקדשו באנפי נפשייהו וכי תימא כיון דלא הוו בית כור לא הוו קדשי והתניא שדה מה ת"ל לפי שנאמר [2] זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף אין לי אלא שהקדיש כענין הזה מנין לרבות לתך וחצי לתך [ד] סאה ותרקב וחצי תרקב ת"ל שדה מ"מ אמר מר עוקבא בר חמא הכא בנקעים מלאים [ה] מים דלאו בני זריעה נינהו דיקא נמי דקתני דומיא דסלעים ש"מ אי הכי פחות מכאן נמי הנהו נגאני דארעא מיקרו שידרי דארעא מיקרו: הקדישה שתים ושלש וכו': ת"ר ונגרע מערכך אף מן ההקדש שאם אכלה הקדש שנה או שתים אי נמי לא אכלה אלא שהיתה לפניו [ו] נותן סלע ופונדיון לשנה: ואם אמר הריני נותן כו': ת"ר מנין שאם אמרו בעלים [ז] הרינו נותנין דבר שנה בשנה שאין שומעין להם ת"ל וחשב לו הכהן את הכסף עד שיהא כסף כולו כאחד אחד בעלים ואחד כל אדם מה בין בעלים לכל אדם שהבעלים נותנין חומש וכל אדם אין נותנין חומש: **מתני'** הקדישה [ט] וגאלה אינה יוצאה מידו ביובל גאלה בנו יוצאה לאביו ביובל גאלה אחר או אחד מהקרובים וגאלה מידו יוצאה לכהנים ביובל גאלה אחד [י] מן הכהנים והרי היא תחת ידו לא יאמר הואיל והיא יוצאה לכהנים ביובל והרי היא תחת ידי הרי היא שלי אלא יוצאה מתחת ידו ומתחלקת לכל אחיו הכהנים:

גמ'

באמצע יובל. כלומר האי אחר אפי' אחר עשרים או שלשים שנה קאי ומאי פחות [ח] שנה דקאמר הכי קאמר הבא לגאול באמצע יובל וליתן סלע ופונדיון לשנים הבאים והיה עומד בניסן שהוא אמצע שנה לא יאמר חצי סלע וחצי פונדיון אני נותן משנה זו אלא נותן סלע ופונדיון שלם והיינו דקאמר אין גואלין בפחות משנה דכמה דלא נפקא לה כולה שתא לא מיגרע ליה כלל ולא יהיב גאולת חצי שנה אלא גאולת שנה שלימה: [ט] **[שאין מחשבין חדשים עם ההקדש.** כדאמרן שאם בא לגאלה חמש שנים וחצי לפני היובל אין מחשבין אותן ששה חדשים שיהא משנה לשנה ששית אלא נותן ששה סלעים וששה פונדיונין]: **השנים הנותרות.** כל מה שנותר חשוב שנים: [י] **לעשות חדש שנה.** לחשוב אותן חדשים שיהא כאילו הן שנה והוי רווחא דידיה: **והיכי דמי דאקדשה בפלגא דמ"ח.** דאי חשבת לחדשים שיהא [י] ביאה גמורה הוו להו פחות משתי שנים ואינה נגאלת בגירוע: **מתני' בשעת היובל.** בזמן שהיובל נוהג אבל בזמן שאין היובל נוהג פודה אותה בשויה כשאר הקדישות: **אין נמדדין עמה.** והן נפדין בשוין והשאר לפי חשבון חמשים סלעים לבית כור: **ואחד כל האדם.** פודה בית [יא] חומר בחמשים שקל בין שהיא שוה אלף שקלים בין שאינה שוה אלא ה' שקלים: **שהבעלים נותנין חומש.** דכתיב ואם גאל יגאל את השדה המקדיש אותו וגו' [ז]: **גמ' כור זרע.** שיכולין לזרוע בו כור: **ולא כור תבואה.** קרקע שקוצרין הימנו כור תבואה דהוי בציר מכור זרע טובא דבההוא לא בעי [יב] חמשים אלא לפי חשבון הזרע או שליש כור או רביע כור: **מפולת יד.** שזורעין ביד: **ולא מפולת שוורים.** שהיו רגילין לתת שקין מלאין זרע על השוורים ומנוקבין השקין מתחתיהן נקבין רחבים ומוליכין אותן ע"פ [יג] המחרישה והזרע נופל וגדולה קרקע המקבלת כור זרע במפולת יד שאינו עבה מקרקע המקבלת כור זרע במפולת [יד] זרע שוורים שהיא עבה: **תנא.** אין משערין בזרע מעובה שהוא הפסידו של פודה: **ולא.** בזרע מידק שהוא הפסד דהקדש דהוי בית כור גדול אלא בזריעה בינונית: **מעובה** שנותנין בה זרע מרובה. **מידק** שנותנין זרע מועט ובלע"ז קליי"ר: **וליקדשו.** הנך נקעים באנפי נפשייהו וליפרקו נמי לפי חשבון חמשים לבית כור ומה הנאה יש במה שאין נמדדים עמה הא אינהו נמי הכי מיפרקי: **שדה מה ת"ל.** ה"ל למיכתב ואם מאחוזתו יקדיש איש וגו': **בענין הזה.** בית כור שלם: **לתך.** חצי כור: **תרקב.** חצי סאה תרי וקב דהיינו שלש קבין שהן חצי סאה: **נגאני.** נקעים פחותין מי'. נגאני דארעא ספלים של קרקע שהמים מתכנסין שם ועל שם הקרקע הם נקראים ואינן חשובין בפני עצמן. וסלעים הנמוכין מעשרה שדרי דארעא מיקרו כמו שדרה של בהמה שגבוהה: **אף מן ההקדש.** דכי היכי דמיגרעא באותן שנים שעמדה בידו שלא הקדישה ה"נ מיגרעא מחמת אותן שנים שעמדה ביד הקדש משעת הקדש עד שעת פדיון: **אי נמי לא אכלה.** שלא זרע בה גזבר כלום ולא השכירה לשום אדם שהיתה לפניו ביד הקדש מנכה סלע ופונדיון לכל שנה [טו] ושנה מיובל שעבר עד שעת פדיון: **מתני' אינה יוצאה מידו ביובל.** להיות מתחלקת לכהנים כי היכי [טז] דהוה אי פריק לה איניש אחרינא דהוה נפקא ביובל [יז] מתחלקת לכהנים כדכתיב (ויקרא כז) והיה השדה בצאתו ביובל וגו': **גאלה בנו יוצאה לאביו ביובל.** ולא לכהנים כדיליף בברייתא בגמ' [ע"ב]: **גאלה אחד מקרוביו.** מיד גזבר ובא המקדיש וגאלה מיד קרובו יוצאה ביובל ומתחלקת לכהנים כי היכי דהוה נפיק מידיה דההוא קרוב דאתי האי מחמתיה: **גאלה כהן.** מיד גזבר לא יאמר הואיל ואם גאלה ישראל היתה יוצאה לי ולחבריי ביובל ועכשיו שהרי היא תחת ידי שגאלתיה אין לך כהן [יח] גדול ממני ותהא שלי:

גמ'

דאקדשיה בפלגיה דארבעים ותמני. לאו דוקא נקט דאקדשיה דלא בהקדש תליא מילתא כי אם בגאולה: **וליקדשו באפי נפשייהו.** [יט] פירשתי בב"ב (דף קג.) וקדושין (דף סא.): (שייך לע"ב) **ליעידה ולעבד עברי.** וא"ת אמאי לא חשיב נמי [כ] לנחלה ואין לומר דמשום דלא ידעינן נחלה אלא מטעם זה שהוא קודם לשדה אחוזה כדאיתא בפרק יש נוחלין (ב"ב דף קח:) הא ליתא דאפילו יהא שוים בשאר דברים כמו עבד עברי ושדה אחוזה מכל מקום ליעידה הבן קודם לאב בקרא בהדיא ומיניה ידעינן שפיר נחלה לכן נראה לפרש דלא נקט אלא דלא שייכא באב כלל אבל נחלה שייכא באב מיהא היכא דליכא לא בן ולא בת [כא] (ולא אב):

כלום

מסורת הש"ס

א) ב"ב קב: קדושין סא., ב) [עי' תוס' ב"ב קב: ד"ה המקדיש וכו' דברוב ספרים גרסי' הכא בשנת היובל והכי איתא ג"כ בתוספתא דהכא בפ"ד ה"ה], ג) [לעיל כד: ע"ש], ד) [ב"מ קו.], ה) [ב"ב קג.], ו) [במשנה פי' בענין אחר וע' מיימוני ערכין פ"ד הל"ח ובהשגות ובכ"מ שם], ז) [ויקרא כז],

תורה אור השלם

1. וְאִם אַחַר הַיֹּבֵל יַקְדִּישׁ שָׂדֵהוּ וְחִשַּׁב לוֹ הַכֹּהֵן אֶת הַכֶּסֶף עַל פִּי הַשָּׁנִים הַנּוֹתָרֹת עַד שְׁנַת הַיֹּבֵל וְנִגְרַע מֵעֶרְכֶּךָ: ויקרא כז יח

2. וְאִם מִשְּׂדֵה אֲחֻזָּתוֹ יַקְדִּישׁ אִישׁ לַיָי וְהָיָה עֶרְכְּךָ לְפִי זַרְעוֹ זֶרַע חֹמֶר שְׂעֹרִים בַּחֲמִשִּׁים שֶׁקֶל כָּסֶף: ויקרא כז טז

מוסף רש"י

בשעת היובל. בזמן שהיובל נוהג, שכל שדה אחוזה פדיונו שוה מגוזרת הכתוב, אחת יפה ואחת רעה, אבל בזמן שאין היובל נוהג נפדין בשווין (קדושין סא.). **בזרע חומר שעורים.** הראוי לזריעה, חמשים שקל כסף. כדכתיב (ויקרא כז) ואם משדה אחוזתו יקדיש איש לה' והיה ערכך לפי זרעו זרע חומר שעורים וגו' והיינו בית כור (רשב"ם ב"ב קב:). **נקעים.** כמין גומות (קדושין סא.). **אין נמדדין עמה.** לפדות לפי חשבון זה הקצוב בפרשה, דחשיבי שדה בפני עצמן, וכיון דלא הוי שדה זרע כדלקמן דמוקמינן לה בנקעים מלאים מים, אין נפדין אלא בשווייהן, ובתו"כ מפיק לה מקראי ואם משנת היובל יקדיש שדהו מה ת"ל, מנין אתה אומר היו שם נקעים עמוקים כו' שאין נמדדין עמה, ת"ל שדהו, וליכא למימר אין נמדדין עמה דלא קדשי כלל, דהתנן בשלהי המוכר את הבית המקדיש את השדה הקדיש את כולן אפילו בור וגת, וכ"ש נקעים וסלעים (רשב"ם ב"ב קג.). **פחות מכאן נמדדין עמה.** ונפקא לן בתו"כ ואם אחר היובל יקדיש שדהו מה ת"ל, מנין אתה אומר היו שם נקעים עמוקים פחות מעשרה או סלעים גבוהים פחות מי' טפחים הרי אלו נמדדין עמה ת"ל שדהו. נמדדין עמה, לפדות לחשבון סלע ופונדיון לבית כור לשנה (שם). **סלע ופונדיון לשנה.** שזהו החשבון המגיע לכל שנה כשאתה מחלק חמשים סלעים למ"ט שנים (ב"מ קו.). **וליקדשו באנפי נפשייהו.** נהי דהכי ארעא לא קדשי להיות נמדדים בקרקע שוה להיות קטפרס שלהן נמדד לעלות בחשבון, נקדשו באפי נפשייהו להיות נמדדין לפי מה שיש בהן ולא יעלה מדרון שלהן בחשבון (קדושין סא.) כלומר אם אין רוצה למודדן עמה לפי שהן שדה חשוב בפני עצמן ויכול לפדות כל אחד ואחד בפני עצמו כמקדיש שתי שדות שיכול לפדות זה בלא זה, ליקדשו מיהא באנפי נפשייהו, שכשירצה יפדה אותן הנקעים בפני עצמן לפי חשבון בית זרע חומר שעורים בנ' שקל כסף כדין שדה אחוזה, ומאי קתני אין נמדדין דמשמע כלל וכלל אינן בקדושת תורת שדה אחוזה אלא קדושת דמים לפדות בשוויהן (ב"ב שם). **כיון דלא הוי בית כור.** אותן הנקעים, **לא הוו קדשי.** בפני עצמן בתורת שדה אחוזה אלא לפדות בשוויהן כשדה מקנה, ומשום דגבי שדה אחוזה זרע חומר שעורים כתיב (שם). **והתניא.** בתו"כ גבי שדה אחוזה דכתיב ואם גאל יגאל את השדה המקדיש אותו (שם). **שדה מה ת"ל.** והוה ליה למכתב ואם מאחוזתו יקדיש איש וגו', וכתב ואם משדה אחוזתו (קדושין שם). **בענין הזה.** כדי זרע חומר שעורים (שם). **דלאו בני זריעה נינהו.** וכתב הכתוב זרע ומידי דלאו בני זריעה נינהו אינן נפדין בדמים הללו אלא בשוויה (שם). **דומיא דסלעים.** שפסת סלע אין ראוי לזריעה, דקשה הוא (שם). **אי הכי.** כיון דטעמא משום דלאו בני זריעה, **פחות מכאן נמי.** אפילו פחות מי' נמי לא יהו נמדדין עמה (ב"ב שם). **נגאני דארעא מיקרו** הנקעים קרויין אגנות הקרקע, שהמים מתמצין לתוכן, כמו (שמות כד) וישם באגנות (קדושין שם) ביקועי הקרקע, ואין להם שם בפני עצמן וכיון דעיקר השדה ראוי לזריעה הרי כל השדה נקרא בית זרע, דהנהו נגאני בטילי לגבי שדה (ב"ב שם). **שידרי דארעא מיקרו.** מקום הסלעים אין להם שם סלעין לעצמן אלא על שם הקרקע הם נקראים שידראות הקרקע (קדושין שם) גבשושיות, שאי אפשר לקרקע להילקט במלקט והיטיבי שלא יהו בה בקועים וגבשושיות. נגאני אנקעים קאי, ושידרי קאי אסלעים (ב"ב שם). **ונגרע מערכך.** שנים שעברו הוא מגרע מן החשבון כמה שמגיע להם ונותן כמה שמגיע לשנים הבאות (ב"מ קו.).

עין משפט נר מצוה

ח א מיי' פ"ד מהל' ערכין הל"ח:
ט ב מיי' שם הל"ב:
י ג מיי' שם הל"ג:
יא ד ה מיי' שם הל"ו:
יב ו מיי' שם הל"ה:
יג ז ח מיי' שם הל"ב:
יד ט מיי' שם הל"כ:
טו י מיי' שם הל' כג:

לעזי רש"י

קליי"ר [קלי"ר]. דליל.

שינויי נוסחאות

א] מנין שאם רצה הקדש לעשות חדשים שנה עושה (ש"מ), **ב]** שהבעלים נותנין (ש"מ), **ג]** לא מעובה (ש"מ), **ד]** בדפו"ר סאה וחצי סאה, **ה]** בנקעים מלאים עסקינן דלאו בני זריעה (ש"מ), **ו]** מנכה סלע ופונדיון בכל שנה ושנה (ש"מ), **ז]** בעלים הרי אנו נותנים (ש"מ), **ח]** פחות משנה דקאמר (ש"מ), **ט]** ל"ק וכ"ה בדפו"ר, **י]** שנה גמורה רש"ס, **יא]** בית כור בחמשים (ש"מ), **יב]** בעי למיתב חמשין אלא (ש"מ), **יג]** ע"פ כל המחרישה (ש"מ), **יד]** במפולת שוורים [תיבת זרע נמחק] (ש"מ), **טו]** לכל שנה שעברה מיובל (ש"מ), **טז]** היכי דאי הוה פריק לה איניש אחרינא דהוה נפקא ביובל ומתחלקת (ש"מ), **יז]** ומתחלקת (צ"ק), **יח]** נ"א ראוי, **יט]** נפשייהו. מה שפי' רש"י בקדושין בפרק האומר ורשב"ם בפ' המוכר את הבית לא נהירא שהרי אפי' שדה אחר יכול לגאול לחצאין כדמסיק בפ"ק דקדושין דלוה וגואל וגואל לחצאין ופירשתי בב"ב ובקדושין (ש"מ), **כ]** לנחלה שהרי הבן הוא קודם לנחלה ואין (ש"מ), **כא]** ע"ס,

רבינו גרשום

דכמה דלא מליא ליה שנה לא מגרעא ליה. כלומר שאם היתה ביד הקדש ה' שנים ומחצה וגאלה לא יאמר אותן ה' שנים ומחצה שהיתה ביד הקדש איגרע כנגדן ו' שקלים ושש פונדיונין ואחשוב אותה חצי שנה כאילו היתה שלימה אלא יחשבנה עם השנים הנותרות עד היובל ליתן סלע ופונדיון לשנה להקדש בשבילה: **מאי קמ"ל דאין מחשבין חדשים להקדש.** כלומר דאם הקדישה ובחצי שנה גאלה לא יגרע כנגדו להקדש חצי סלע וחצי פונדיון: **הא בהדיא קתני.** לה דאין מחשבין כלל: אמר לך רב אין חדא מילתא היא **ומה טעם קאמר.** הילכך מיהא ליכא למידק למעוטי שנת היובל עצמה: **מתני': אין מחשבין חדשים להקדש.** שלא יחשוב עם ההקדש בחצי שנה או בח' חדשים כמו שהקדישה בסוף שנה לפחות כנגדם למקדש [א] סלע ופונדיון או כנגד חדשים שעברו כדקתני בברייתא שנים שלימות שלא היתה ברשותו אתה מחשב לפחות כנגדן סלע ופונדיון ולא כנגד חדשים: **אבל הקדש מחשב חדשים שנה** כדמפרש בגמרא כגון דאקדשה בפלגא דארבעין ותמני דסד"א האי דאמרינן אין מקדישין לגאול בגירוע פחות משתי שנים לפני היובל הני מילי כי אקדשה בסוף מ"ח אבל כי אקדשה בחצי מ"ח לימא דליהוי כמו שהקדישה בתחילת מ"ח דהוו ב' שנים לפני היובל וליגאל בגירוע קמ"ל דעבדינן הני חדשים שנה כאילו הקדישה בסוף מ"ח משום רווחא דהקדש דאינו גואל בגירוע אלא נותן נ' שקל להקדש והיינו אבל הקדש מחשב חדשים שנה וכן נמי אם עמדה ברשות הקדש עשר שנים ומחצה לא יחשוב המקדיש אלא עשר שנים ואותה חצי שנה יחשבנה בשנה שלימה עם השנים הנותרות ויתן בעד אותה חצי שנה נמי סלע ופונדיון כשנה שלימה עם אותן שנים הנותרות עד היובל: **גמ': ת"ל וחשב לו הכהן מ"מ.** שיחשב כדי שיהא ריוח להקדש: **מתני': בשעת היובל.** בזמן שהיובל נוהג: **נותן.** לאלתר לאחר היובל כשהוא גואלה מיד [ההקדש] הוא נותן [בזרע] חומר שעורים נ' שקל: **אין נמדדין עמה.** מפני שהן רשות לעצמן: **ואם אמר הריני נותן דבר שנה בשנה.** בכל שנה סלע ופונדיון **אין שומעין לו** [שנאמר וחשב לו הכהן את הכסף כמה שמגיע לו ליתן עד היובל ויתנו ביחד]: **אחד הבעלים ואחד כל אדם.** רשאין לפדות זרע חומר שעורים בנ' שקל: **אלא שהבעלים.** מוסיפין על נ' שקל חומש שנא' ואם גאל יגאל את השדה המקדיש אותו ויסף חמישית כסף: **גמ': כור זרע ולא כור תבואה.** כלומר כשהוא מודד כמה כור יש בו מודד במקום הראוי לזרוע בו כור דהיינו יותר ממקום שיכול ליגדל בו כור תבואה לפי שגרגיר זרע יעשה שיבולת תבואה והיינו ריוחא של מקדיש דאי אזיל בתר כור תבואה היה נותן הרבה סלעים אלא בתר כור זרע אזיל: **כור [זרע].** זרוע **במפולת יד ולא** זרוע **במפולת שוורים** [דהכי הוו זרעי במפולת שוורים] היו ממלאין כיס [מלא דגן] והיו מניחין אותו ע"ג העגלה על הקנקן והקנקן היה בו נקב והיה מושך העגלה ע"ג התלם והיה נופל הזרע דרך אותו נקב וכך היו זורעין בשוורים ועכשיו מי שזורע במפולת יד מפוזר יותר הזרע ותופס בית זרע כור במפולת יד מקום מרובה בשדה יותר מבמפולת שוורים לפי שאינו זרע ישרה אלא פעמים נופל הרבה ביחד מן הנקב ופעמים נופל מן הזרע מועט: **ותני לוי.** מפולת יד שאמרו: **לא מעובה.** שמפילין הרבה ביחד דהיינו פסידא דמקדיש שירבו הכורים: **ולא מידק.** שמפזר יותר מדאי שזה פסידא של הקדש שממעט בכורים אלא בינונים: **מנין.** אם הקדיש שדה **לתך וחצי לתך** שצריך לפדות: **[ת"ל] שדה מ"מ.** דקדשה: **דומיא דסלע.** דלאו בני זריעה [נינהו]: **אי הכי.** כיון דאוקימתא דמלאין מים **פחות מכאן [נמי]** אמאי נמדדין: **[משום] דנגאני ארעא מיקרו.** ספלים של שדה שמשימין בהן מים כדי להשקותה ונחשבין כשדה וכן [נמי] סלעים פחותין מי' [שפנד"ש בלע"ז] **שדרי דארעא מיקרו.** שכך נמצאין הרבה בשדות ונחשבין כשדה: **ונגרע מערכך אף מן ההקדש.** כלומר שכשם [שאם הקדישה עשר שנים לאחר היובל וגאלה לסוף עשרים] שמנכה לו אותן שנים שהיתה ברשות בעלים שאינו נותן מהם סלע ופונדיון כך אם אכלה הקדש שנה או שתים [או י'] מנכה לו סלע ופונדיון לכל אותן שנים שהיתה ברשות הקדש ואינו נותן סלע ופונדיון אלא מן השנים של אחר הפדיון תוך היובל: **מתני': גאלה בנו.** במקומו: **יוצא לאביו ביובל.** ואינה יוצאה לכהנים: **גאלה אחר או אחד מן הקרובים.** וחזר זה המקדיש וגאלה מידו אינה [ב] יוצאה מידו ביובל: **לא גאלה המקדיש וגאלה אחד מן הכהנים.** והרי היא תחת ידו ביובל. לא יאמר כו':

א) בכי"ר ובהוצאת אילן: להקדש. ב) כן היא גירסת רגמ"ה, ועיין בהערות הרי"ד אילן מס' 91.

שיטה מקובצת

מתני': אין מחשבין חדשים להקדש אבל ההקדש מחשב חדשים (בדפוס הוא בדף כד ע"א אבל אין שם מקומו). **אין מחשבין חדשים.** אין מחשבין חדשי השנה שעברו בשעת פדיון לגרע כנגדן מן הפדיון אבל הקדש מחשב חדשים העתידים לבא משנת הפדיון כאילו הן שנה תמימה אע"פ שכבר עברו חצי חדשי השנה ויתן פדיון שנה תמימה, ואי לא תני אלא רישא מצינן לפרושי אין מחשבין חדשים להקדש שיגרע מן הפדיון כנגד חדשים שעברו ויתן פדיון חדשים הבאים לפי שאין מחשבים בגירוע אלא שנים שלמים ונותנין פדיון שנים שלמים הבאים כדכתיב וחשב לו הכהן על פי השנים הנותרות דמשמע שאין מחשבין בגירוע אלא שנים שלימות אבל חדשים אין מחשבין כלל, ומיהו אכתי לא ידעינן אם עברו חצי חדשי שנה כשבא לפדותה אם יש לחשב החדשים. (בכאן נמצא חסר.) (לשון רב"א): חדשים הבאים כאילו הן שנה. וא"ת למאי דקאמר בגמרא מאי טעם קאמר מה טעם לא גואלין לאחר היובל פחות משנה לפי שאין מחשבין חדשים להקדש, א"כ בלא סיפא דאבל הקדש מחשב חדשים ידעינן ממתניתין שההקדש מחשב חדשים הבאים כאילו הן שנה ונותן סלע ופונדיון דהכי משמע ולא גואלין בגירוע אחר היובל פחות משנה דכל כמה דלא מליא שתא לא מגרע לה לפי שאין מחשבין חדשים להקדש, ויש לומר דהכי קאמר מה טעם אין גואלין אחר היובל פחות משנה משום דקיימא לן בברייתא השנויה בת"כ אין מחשבין חדשים להקדש אבל הקדש מחשב חדשים, והתם איצטריך למיתני סיפא משום דלא תני התם ולא גואלין וכו' וכמו שראו הלשון כתוב בת"כ כתבו במשנה אע"ג דלא איצטריך לסיפא במתני'. תוס' הרא"ש ז"ל: **מנין שאם רצה הקדש לעשות חדשים שנה עושה היכי דמי.** עי' בהשמטות בסוף המסכת: **נותן סלע ופונדיון לשנה.** ואע"פ שכשתחשוב סלע ופונדיון למ"ט שנים תמצא חמשים סלעים ופונדיון דסלע הוא מ"ח פונדיון, הא אמרי' בבכורות (נ.) פונדיון זה מה טיבו קולבון לפרוטרוט (לפי פי') [פי' לפי] כשתחלק הסלע היתר על סלעים למ"ט שנים לא יתחלק יפה אם לא שתוסיף עליו פונדיון, אבל אין לפרש שהפונדיון הוא להכרע דהא אמרי' בגמרא (לעיל כד.) המקדיש כו' ונותן חמשים ולא קאמר חמשים ופונדיון, ואינה ראיה כלל דהואיל ואותו פונדיון אינו אלא להכרע לא חש למנותו ולעולם אימא לך דאפילו פדה בתחילת היובל נותן חמשים ופונדיון דתניא בת"כ (בחקותי פרק י הלכה ד ה) ואם משנת היובל וגו' ונאמר כערכך יקום. נותן מ"ט סלעים (ומ"ז) [ומ"ט] פונדיון והלא סלע זה אינו אלא מ"ח פונדיונים פונדיון זה מה טיבו קולבון לפרוטרוט, אלמא אפילו בשנה ראשונה נותן הפונדיון היתר. תוס' הרא"ש ז"ל: **נותן.** עיין בהרגמ"ה דף ל' בפי' משנה של מכרה לראשון במנה: **וליקדשו באפי נפשייהו.** תימה היכי ס"ד שלא יהו קדושים [דלא יהא] אלא בור ושובך הא תנן בפרק המוכר את הבית (ב"ב עא.) המקדיש את השדה הקדיש את כולן בור וגת ושובך, וי"ל דהכי פריך וליקדשו באנפי נפשייהו לפדותן כדין שדה אחוזה לפי חשבון בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף כי הוה ס"ד דה"ק אין נמדד עמהן להיות נפדין כפי שדה אחוזה אלא נפדין בשיוויין וכי תימא כיון דלא הוו בית כור לא קדישי לפדות לפי חשבון זה [והתניא כו']. תוס' הרא"ש ז"ל: **אי הכי פחות מכאן נמי.** עי' בהשמטות בסוף המסכת.

גמ' ת"ר [1]אם לא יגאל את השדה בעלים ואם מכר את השדה גיזבר לאיש אחר לאחר ולא לבן אתה אומר לאחר ולא לבן או אינו אלא לאחר ולא לאח כשהוא אומר א] איש הרי אח אמור הא מה אני מקיים אחר ב] ולא לבן א)ומה ראית לרבות את הבן ולהוציא את האח מרבה אני הבן שכן קם תחת אביו [א]ליעידה ולעבד עברי אדרבה מרבה אני את האח שכן קם תחת אחיו [ב]לייבום כלום יש יבום אלא במקום שאין [ג]בן הא יש בן אין יבום ותיפוק ליה דהכא תרתי והכא חדא משום דעבד עברי מהאי פירכא נמי הוא דנפקא ליה כלום יש יבום אלא במקום שאין בן בעי רבה בר אבוה בת מהו שתעמיד שדה לאביה כיון דלענין יבום בן ובת כי הדדי פטרי מוקמה או דילמא כיון דלענין נחלה בת במקום בן כי אחר דמיא לא מוקמה ת"ש דתנא דבי ר' ישמעאל כל שהוא אחר במקום בן [ד]והא נמי במקום בן כי אחר דמיא בעי ר' זירא אשה מי מעמיד לה שדה בעל מוקים לה (א) שכן יורשה א"ד בן מוקים לה שכן נוטל בראוי כבמוחזק [ה]תיקו בעא מיניה רמי בר חמא מרב חסדא הקדישה פחות משתי שנים לפני היובל מהו שתצא לכהנים א"ל מאי דעתיך [2]ונגרע מערכך והיה השדה בצאתו ביובל דבת גירעון אין דלאו בת גירעון לא אדרבה אם לא יגאל ג] השדה והיה השדה בצאתו ביובל והאי נמי בת גאולה היא: גאלה אחד מן הכהנים כו': [ו]תנו רבנן [3]לכהן תהיה אחוזתו מה ת"ל מנין לשדה שיוצא לכהנים ביובל וגאלה אחד מן הכהנים מנין שלא יאמר הואיל ויוצאה לכהן ד] הרי תחת ידי ותהא שלי ודין הוא בשל אחרים אני זוכה בשל עצמי לא כ"ש ת"ל אחוזתו אחוזה שלו ואין זה שלו הא כיצד [י]יוצא מתחת ידו ומתחלקת לאחיו הכהנים:

מתני' [ז]הגיע יובל ולא נגאלה הכהנים נכנסין לתוכה ונותנין את דמיה דברי ר' יהודה ר"ש אומר נכנסין ולא נותנין ר"א אומר לא נכנסין ולא נותנין אלא נקראת שדה רטושין עד היובל השני הגיע היובל השני ולא נגאלה נקראת ה] רטושי רטושין עד היובל השלישי לעולם אין הכהנים נכנסין לתוכה עד שיגאלנה אחר: גמ' מ"ט דרבי יהודה גמר קודש קודש ממקדיש בית מה להלן בדמים אף כאן בדמים ור"ש גמר קודש קודש מכבשי עצרת מה להלן בחנם אף כאן בחנם ורבי [יהודה] נמי ניליף מכבשי עצרת דנין קדשי בדק הבית מקדשי

רש"י

גמ' לאיש אחר. והיה השדה בצאתו ביובל לכהנים: ולא לבן. שאם גאלה בנו אינה יוצאה לכהנים אלא לאביו: הרי אח אמור. שיהא כאחר ותצא לכהנים: ליעידה. שאם קנה אביו אמה העבריה ו] ורוצה בה ליעדה לו מיעדה ואין צריך לקדשה בכסף אחר אלא באותו כסף שנתן בה אביו כשקנאה היא מקודשת לו כדמפרש בפ"ק דקדושין (דף יט:): ולעבד עברי. דעובד את הבן אם מת אדוניו בתוך ו' שנים ואינו עובד את האח אם מת אדוניו בלא בן ואחיו יורשו אין זה עובדו כדאמרינן בפ"ק דקדושין (דף יז:). ה"נ מוקמינן בן במקום אב לשדה אחוזה דכי היכי דאינה יוצאה מיד אביו להתחלק לכהנים אם ז] (ב) גאלו בנו לא תצא לכהנים ביובל: ותיפוק ליה דהכא תרתי כו'. ול"ל לתרולי כלום יש יבום כו': משום. דהא דבן קם תחת אביו לעבד עברי לא נפקא לן מקרא אלא מהאי פירכא דכלום יש יבום וכו' דאמרי' בקדושין (דף יז:) מה ראית לרבות את הבן לעבד עברי ולהוציא את האח מרבה אני את הבן שכן קם תחת אביו ליעידה אדרבה מרבה אני את האח שכן קם תחת אחיו ליבום ומשני כלום יש יבום אלא במקום שאין בן ואי לאו האי פירכא דכלום יש יבום כו' לא נפקא ליה בעבד עברי והוה ליה הכא חדא והכא חדא: מהו שתעמיד כו'. אם גאלתה בתו לשדה אחוזה מיד גזבר מהו שילא לאביה ביובל ולא לכהנים: כל שהוא אחר במקום בן. דהיכא דיש בן חשוב זה כאחר אינו מעמיד: אשה. שהקדישה שדה מלוג מי יפדנה מיד הקדש שלא תצא לכהנים ביובל אם היא אינה יכולה לפדותה: שכן יורשה. דהוא ירית לה אפי' יש לה בן בעלה יורשה ולא בן כדכתיב [ד] וירש אותה מלמד שהבעל יורש את אשתו (ב"ב דף קיא:): א"ד בן מוקים לה. דהא היכא (ג) דאין בעל ובנה יורשה נוטל בנכסים הראוים ליפול לאחר מיתה כבמוחזק לה לפני מיתה אבל בעל היורש את אשתו אינו נוטל בראוי כבמוחזק כדאמרינן בפרק יש נוחלין (ב"ב דף קיג.): הקדישה פחות משתי שנים לפני היובל. ובא אחר וגאלה ולא בגירוע אלא חמשים שלימין מהו שתצא לכהנים ביובל כשאר שדה אחוזה: מאי דעתיך. דתיבעי למימר דלא נפקא: לשדה היוצאה לכהנים. שראוי ח] לתת לכהנים ביובל שהקדישה בעלים ולא גאלה: וגאלה אחד מן הכהנים. מיד גזבר: בשל אחרים אני זוכה. ט] אם גאלה ישראל היתה יוצאה מידו ואני זוכה בה עם שאר אחיי: ת"ל לכהן תהיה אחוזתו. והיכא למידרש הכי אחוזתו של כהן שירש מאביו תהא שלו אבל זו אינה שלו: מתני' כהנים נכנסין לתוכה כו'. כהנים של משמר היובל נכנסין לתוכה י] כו' והיא חלוטה בידם: שדה רטושין. עזובה עד שיגאלנה אחר וכשיגיע יובל תצא מידו לכהנים: גמ' ממקדיש בית. במקדיש בית כתיב [ויקרא כז] כי יקדיש את ביתו קדש ובשדה אחוזה כתיב (שם) בצאתו ביובל קודש וגו' מה בית לא תצא לעולם מיד הקדש בלא דמים כדכתיב התם והעריכו הכהן וגו' ובית לא נפקא לכהנים לעולם אלא שדה אחוזה לחודה דגזירת מלך היא אף שדה אחוזה לא תצא מיד הקדש בלא דמים הילכך כי פריק לה אחר הרי דמיה לבדק הבית הקדש וכי מטי יובל נפקא בחנם לכהנים ואי לא נגאלה יהבי כהנים דמי חמשים שקל ושקלי לה: בכבשי עצרת כתיב (ויקרא כג) קודש יהיו לה' לכהן (ד): ה) כבשי עצרת ושדה אחוזה מכ"ד מתנות כהונה נינהו (במדבר יח) אבל בית לא הויא לעולם לכהנים ואפי' גאלה אחר מיד הקדש: מאי

תוספות

כלום יש יבום אלא במקום שאין בן. פי' ועדיף טפי בן מאח בהאי מילתא אבל אין לפרש כדמשמע לפום ריהטא דשויס הס בדבר הזה והוה ליה בן עדיף ביעידה ועבד עברי דלא משמע כך ביש נוחלין (ב"ב דף קטו.) דמסיק דבת קודמת לאב ולאח מטעם זה דלענין יבום בן ובת כי הדדי נינהו לענין נחלה נמי בן ובת כי הדדי נינהו אלמא ע"כ אנו צריכין לומר דמטעם זה בן עדיף טפי מאח:

אחוזתו שלו ואין זו שלו. וא"ת ל"ל אחוזתו בלא קרא נוכל לסתור הק"ו כדאיתא בסוף מכילתין גבי שדה חרמין דדייק ק"ו כה"ג דהכא ומסיק מי דמי התם קא זכי בעלמא הכא שקיל ליה ה"נ הוה מצי למסתר ק"ו יא] וי"ל דאי לאו אחוזתו ה"א מג"ש דכהן כהן מגזל הגר דאינה יוצאה מתחת ידו וכן משמע הסוגיא התם פרק הגוזל קמא (ב"ק דף קט: ושם) דת"ר הרי שהיה כהן גוזל הגר מנין שלא יאמר הואיל ויוצא לכהנים והרי הוא תחת ידי תהא שלי ודין הוא אם בשל אחרים זוכה בשל עצמו לא כ"ש יב] [וכו'] והכתיב איש את קדשיו לו יהיה פירוש דמיניה ילפינן (שם) דכהן מקריב קרבנותיו בכל עת ובכל שעה שירצה ואפי' במשמר שאינו שלו וא"כ דין הוא שיקריב אשמו שהוא חייב על גזל הגר וישאר גם הקרן בידו יג] [ומשני] דילפינן כהן כהן משדה אחוזה דיוצא מתחת ידו ומתחלקת לכל [אחיו] הכהנים והתם מנלן ומייתי סוגיא דהכא אלמא אי לא דכתיב אחוזתו ה"א בגזל הגר דאינו יוצא מתחת ידו משום דכתיב ואיש את קדשיו לו יהיה וילפינן נמי שדה יד] שהיא אחוזה דאינה יוצאה מיד כהן מש"ה איצטריך אחוזתו שלו ואין זו שלו וילפינן גזל הגר מיניה מג"ש דכהן כהן: מה להלן בדמים אף כאן בדמים. וא"ת מנלן דיש להן לכהנים עליה טפי מאחר דלמא דומיא דמקדיש בית דיוצא בדמים לכל מי שירצה וכהן וישראל שוין בו ה"נ הוה לן למימר בזה וי"ל דמשמע ליה פשטיה דקרא הכי ואם לא יגאל את השדה פי' הבעלים אלא עומד ביד הגזבר עד יובל ואם מכר השדה לאיש אחר שגאלו אחר בשני דרכים אלו טו] לא יגאל עוד הבעלים מיד הקדש אלא והיה בצאתו ביובל קדש לה' לכהנים יהיה אלמא משמע מתוך הפסוקים שיוצא ליד כהנים ואתיא ג"ש לר' יהודה לאשמועינן שיוצא בדמים ולא בחנם היכא דלא גאלה אחר:

ורבי שמעון מ"ט. תימה שהרי בתחילה שואל הספר מ"ט דר' יהודה אלמא טעמא דר"ש מסתבר

א) ב"ב קח: קדושין יז:, ב) ב"ק קט:, ג) [לעיל כד.], ד) [במדבר כז], ה) [שייך לעמ' כו.],

תורה אור השלם

1. וְאִם לֹא יִגְאַל אֶת הַשָּׂדֶה וְאִם מָכַר אֶת הַשָּׂדֶה לְאִישׁ אַחֵר לֹא יִגָּאֵל עוֹד: ויקרא כז כ

2. וְאִם אַחַר הַיֹּבֵל יַקְדִּישׁ שָׂדֵהוּ וְחִשַּׁב לוֹ הַכֹּהֵן אֶת הַכֶּסֶף עַל פִּי הַשָּׁנִים הַנּוֹתָרֹת עַד שְׁנַת הַיֹּבֵל וְנִגְרַע מֵעֶרְכֶּךָ: ויקרא כז יח

3. וְהָיָה הַשָּׂדֶה בְּצֵאתוֹ בַיֹּבֵל קֹדֶשׁ לַייָ כִּשְׂדֵה הַחֵרֶם לַכֹּהֵן תִּהְיֶה אֲחֻזָּתוֹ: ויקרא כז כא

רבינו גרשום

ואם מכר את השדה גזבר לאיש אחר לא יגאל עוד לבעלים אלא חוזר לכהנים ביובל: לאחר ולא לבן. שאם מכרה גזבר לבן המקדיש חוזרת לאביו ביובל: כשהוא אומר לאיש. סתם משמע אחיו דלא יגאל עוד: מה ת"ל לאחר. לאחר לא יגאל ולא לבן: [ליעדה. דכתיב אם לבנו ייעדנה: ולעבד עברי. שעובד את הבן אם מת אביו: דהכא תרתי. גבי בן יעידה ועבד עברי והכא ייבום לחודיה משום הכי לא פריך הא והכא תרתי משום דעבד עברי מהאי פירכא כלום יש כו' הוא דנפקא הוא דאיתרבי דהכי גמרינן במסכת קדושין דעבד עברי עובד את הבן ולא את האח אתה אומר את הבן או אינו אלא האח ולא את הבן מרבה אני את הבן שקם תחת אביו ליעידה ולשדה אחוזה אדרבה מרבה אני את האח שקם תחת (אביו) {אחיו} ליבום. ופרכינן אההוא אדרבה ואמרינן כלום יש יבום אלא במקום שאין בן הא יש בן אין יבום ומהתם איתרבי עבד עברי דהבן קם תחת אביו לעבד עברי דלא אשכחן ליה קרא אלא ליעידה גרידה אשכחן קרא שקם תחתיו הילכך ליכא לפרוכי ותיפוק לי דהתם תרתי דלא אשכחן לתרוייהו מקרא אלא האי פרכינן כלום יש יבום במקום בן והוה ליה כחדא וחדא: בת מהו שתעמיד. כלומר אם גאלה בתו מהו שתעמיד שדה לאביה שתחזור לו ביובל]: כיון דבת במקום בן כי אחר דמיא. הכי נמי דכי הויא שלא במקום בן נמי לא מוקמה שדה לאביה: אשה שהקדישה שדה מכר[א] שלה וגאלה בעלה מי מעמיד לה בעלה שדה שתהא שלה ביובל מי חשבינן כאילו היא עצמה גאלתו: שכן הבן נוטל בראוי כבמוחזק. כדמפרש ביש נוחלין ויפה כח הבן מכח האב: [דלאו בת גירעון לא. יוצא לכהנים דפחות מב' שנים אינו מגרע אלא נותן נ' שקל]: והאי נמי בת גאולה היא. [ואם לא גאלה] תצא לכהנים: אחוזתו מה ת"ל. [לכתוב] לכהן תהיה: לשדה שיוצא לכהנים. שלא גאלוה בעלים ולא בנו אלא כהן או אחר שהיא יוצאה לכהנים ביובל מנין שלא יאמר כו': אחוזתו. של עצמו היא שלו: ואין זו שלו. לבדו הא כיצד כו': מתני': הכהנים נכנסין לתוכה. דכתיב לכהן תהיה: ונותנין את דמיה. להקדש דכתיב קדש לה': [אלא נקראת] שדה רטושין. שדה מונחת שאין רשות לאדם בה כדכתיב תשמטנה ונטשתה ומתרגמינן ותרטשנה [עד יובל שני]: רטושי רטושין. שלא יגע אדם בה עד היובל הג' שלעולם אין הכהנים נכנסין לתוכה עד שיגאלנה אחר מיד הגזבר כדכתיב ואם מכר את השדה גזבר לאיש אחר לא יגאל עוד לבעלים אלא והיה השדה בצאתו ביובל: גמ': מ"ט דר' יהודה. דקאמר הכא ונותן את דמיה: [כתיב הכא קדש לה' כשדה החרם וכתיב ואיש כי יקדיש את ביתו קדש] מה להלן [בבית] בדמים דכתיב ויסף חמישית כסף [אף כאן בדמים: מכבשי עצרת. דכתיב בהן קדש יהיה לה' לכהן בחנם]: דנין קדשי בדק הבית כו'. דבין בית ובין דמי שדה אחוזה הוו קדשי בדק הבית:

א) כד' וילנא (ע"פ כי"ר): מלוג.

עין משפט נר מצוה

טז א מיי' פ"ד מהל' עבדים הל"ז:
יז ב ג מיי' פ"א מהל' יבום הלכה א טוש"ע אה"ע סי' קנו סעי' א:
יח ד מיי' פ"ד מהל' ערכין הל"כ:
יט ה מיי' שם הל' כב ועיין בכ"מ:
כ ו מיי' שם הלכה כג:
כא ז מיי' פ"ד מהל' ערכין הלי"ט:

הגהות הב"ח

(א) גמ' בעל מוקים לה דהוא ירית לה או דילמא: (ב) רש"י ד"ה ולעבד עברי וכו' גאלה בנו ג"כ לא תצא: (ג) ד"ה או דילמא בן וכו' היכא דיורשה בנה נוטל בנכסים הראויים. כן צריך להיות ותיבות דאין בעל ובנה נמחק: (ד) ד"ה בכבשי וכו' לכהן הס"ד ואח"כ מ"ה מתנה לכהנים כבשי עצרת:

מוסף רש"י

לכהן תהיה אחוזתו מה ת"ל. לכהן תהיה היה לו למימר ודיו ומה ת"ל אחוזתו (ב"ק קטו:). לשדה היוצא לכהנים. מקדיש שדה אחוזה ולא גאלה מן ההקדש ומכרה גזבר לאחרים כשהיא יוצאה מיד הלוקח ביובל מתחלקת לכהנים, משמר שנכנס בו ביובל, שנאמר ואם לא יגאל את השדה בעלים, ואם מכר את השדה גזבר, לא יגאל עוד בעלים, אלא והיה השדה וגו' והכי תניא בתו"כ (שם). וגאלה אחד מן הכהנים. כלומר והלוקח מן הגזבר כהן היה ומבני המשמר של יובל היה (שם).

שינויי נוסחאות

א] אומר לאיש הרי (ש"מ), ב] אחר לאחר ולא לבן (ש"מ), ג] יגאל את השדה (ש"מ), ד] לכהן והרי היא תחת (ש"מ), ה] נקראת שדה רטושי (ש"מ), ו] העבריה ורצה בנו ליעדה (ש"מ), ז] אם גאלה ה"נ אם גאלה בנו (ש"מ), ח] בדפו"ר לצאת, ט] זוכה אלמלי גאלה (ש"מ), י] תיבת כו' נמחק (ש"מ), יא] ק"ו דהכא וי"ל (ש"מ), יב] כ"ש ופריך והכתיב (ש"מ), יג] בידו ודחי ליה משום דילפינן (ש"מ), יד] שדה אחוזה דהכא מהתם לומר דאינה יוצאה [תיבת שהיא נמחק] (ש"מ), טו] גי' רש"ק לא יגאל עוד ליד הבעלים אלא והיה וכו' [וגי' צ"ק לא יגאל עוד פי' הבעלים אלא והיה כו'],

שיטה מקובצת

כיון דלענין ייבום בן ובת כי הדדי נינהו מוקמה. וא"ת כיון דבעי' למימר דבת מוקמה משום דפטרה אח מייבום כבן א"כ אמאי לא קאמר נמי מהאי טעמא דבן קודם לאח משום דפטר מייבום, וי"ל דאין טעם זה מספיק מעיקרא לרבות בן משום דפטר מן הייבום אדרבה היה לנו לרבות אח שכן קם תחת אחיו לייבום, אבל בתר דרבינן בן מטעם שכן קם תחת אביו ליעדה ולעבד עברי מעתה יש לנו לדמות בת לבן מטעם דפטרי מן הייבום. הרא"ש ז"ל: ודין הוא בשל אחרים וכו'. ובת"כ (בחקותי פרק יא הלכה א) אמרי' השדה בצאתו מלמד ששדה לשון זכר, ותימה מאי נפקא מינה, ופי' הר"ר יום טוב מיואני דבשעת הקדש צריך לפרש לשון זכר, וליתא דבכתובות (נט:) אמר לכשאפדנה תיקדוש, ופר"י דנ"מ הכא דאי שדה לשון נקבה הוה אמינא דתהיה אשדה קאי וה"ק והיה השדה אם גאלה הכהן מגזבר תהיה לו כאחוזתו ולא תצא מתחת ידו, אבל השתא דשדה לשון זכר א"כ ע"כ תהיה לא אשדה קאי אלא אאחוזתו קאי כדדריש הכא אחוזתו תהיה שלו ולא שדה זו שלו. הר"י ז"ל בגליון. והקשה הר"ר יהודה מקורביל ואפילו אי הוה שדה לשון נקבה (אמאי איצטריך קרא) [נימא דאתא] לאשמועינן דהשדה ישאר לכהנים [דאל"כ אמאי איצטריך קרא] מק"ו שמעינן ליה ודין הוא בשל אחרים אני זוכה כו', וי"ל דמילתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא או שמא איצטריך לשום דרשא. הרא"ש ז"ל: ואע"ג דמקרא ויקם שדה עפרון מפקינן נמי שדה לשון זכר מ"מ הוה אמינא דהוה אנדרוגנוס כמו בכמה תיבות, אבל השתא דבהאי קרא גופיה כתב לשון זכר ע"כ תהיה אחוזתו קאי כדפי' מהר"י ז"ל והכל הוא תוס': גמר קדש קדש וכו'. גליון. תימא אמאי לא גמר משדה החרם דאיתקש ליה שהוא לכהנים בחינם, ולקמן (כט.) דקאמר בשדה החרם דבא ללמד ונמצא למד נימא שבא ללמד לשדה אחוזה שתהא לכהנים בחינם, וי"ל לפי שנתקבלה ג"ש דקדש קדש הוצרך ר"ש גם הוא ללמוד ג"ש לאפוקי מג"ש דרבי יהודה, וא"ת אמאי לא יליף קדש קדש מחטאת ואשם שהם מתנה לכהן, וי"ל משום דבשדה אחוזה כתיב לכהן או ממקדיש בית דכתיב ביה לכהן. הרא"ש ז"ל:

מקדשי בדק הבית ואין דנין קדשי בדק הבית מקדשי מזבח ורבי שמעון נמי נילף ממקדיש בית דנין דבר שמתנה לכהנים מדבר שמתנה לכהנים ואין דנין דבר שמתנה לכהנים מדבר שאינו מתנה לכהנים: רבי א] אליעזר אומר לא נכנסין ולא נותנין (א) [וכו']: אמר רבה מ"ט דר"א אמר קרא [1] ואם לא יגאל את השדה לא יגאל עוד ואם מכר את השדה והיה השדה בצאתו ביובל אמר אביי (א) סכינא חריפא מפסקא קראי אלא אמר אביי טעמא דרבי ב] אליעזר כדתניא לא יגאל יכול לא תהא נגאלת שתהא לפניו כשדה מקנה ת"ל עוד לכמות שהיתה אינה נגאלת אבל נגאלת שתהא לפניו כשדה מקנה אימת אילימא ביובל ראשון אמאי אינה נגאלת שדה אחוזה נמי הויא אלא פשיטא ביובל שני ולמאן אילימא לרבי יהודה ור"ש לכהנים נפקא אלא לאו ג] ר' אליעזר ושמע מינה טעמא דר' ד] אליעזר מהכא ותסברא רבי יהודה ור"ש האי עוד מאי דרשי ביה אלא הכא במאי עסקינן בשדה שיצאה לכהנים והקדישה כהן ואתו בעלים למיפרקה ס"ד אמינא לא תיפרוק שתהא לפניו כשדה מקנה ת"ל עוד לכמות שהיתה אינה נגאלת אבל נגאלת שתהא לפניו כשדה מקנה והתניא [2] בשנת היובל ישוב השדה לאשר קנהו מאתו יכול יחזור לגזבר שלקחו ממנו [א] תלמוד לומר לאשר לו אחוזת הארץ יאמר לאשר לו אחוזת הארץ מה תלמוד לומר לאשר קנהו מאתו שדה שיצאת לכהנים ומכרה כהן והקדישה לוקח וגאלה אחר יכול תחזור לבעלים הראשונים [ב] ת"ל לאשר קנהו ה] ואיצטריך (ב) לא יגאל ואיצטריכא למיכתב לאשר קנהו דאי כתב רחמנא לא יגאל דלא קא הדרה כלל אבל הכא דקא הדרה תיהדר למרה קמא כתב רחמנא לאשר קנהו ואי כתב רחמנא לאשר קנהו דלא קא יהבי בעלים דמי אבל הכא דקא יהבי דמי תיקום בידייהו כתב רחמנא לא יגאל ואי כתב רחמנא לא יגאל ולא כתב עוד הוה אמינא לא תיפרוק כלל כתב רחמנא עוד לכמות שהיתה אינה נגאלת אבל נגאלת שתהא לפניו כשדה מקנה מאי הוי עלה אמר רבא אמר קרא והיה השדה בצאתו ביובל מיד אחר

איבעיא

רש"י

מאי טעמא דרבי ו] אליעזר אמר רבה אמר קרא ואם לא יגאל את השדה וגו' ז] והיה השדה בצאתו ביובל. ורבי אליעזר מפרש ליה ודריש ליה הכי ואם לא יגאל לא יגאל עוד ואם מכר גזבר את השדה והיה השדה בצאתו ביובל לכהנים הא שמע מינה דאם לא מכר גזבר את השדה לא נפיק לכהנים: סכינא חריפא מפסקא קראי. הא לא כתיבי הכי אלא הכי כתיבי לא יגאל עוד והיה השדה בצאתו ח] לכהנים דמשמע דמשהגיע יובל לא תגאל עוד ותיפוק לכהנים אפי' לא מכרה גזבר: יכול לא תהא נגאלת. לבעלים אפי' להיות לפניו כשדה מקנה כשאר איש אחר הגואלה מיד הקדש שיוצאה מידו לכהנים ביובל: לכמות שהיתה. להיות שדה אחוזה שלא תצא מידו ביובל אינה נגאלת לו: לכהנים נפקא. לרבי יהודה בדמים ולר"ש בחנם וסוף סוף בעליה לא יגאלנה שוב לגמרי: ט] לאו רבי אליעזר היא. דלאמר י] שני נמי בת גאולה היא אי לאו איפרקא ביובל ראשון: וטעמא דרבי אליעזר מהכא. מדאיצטריך האי עוד לאשמועינן דנגאלת היא לו להיות לפניו כשדה מקנה ולא מיתוקם האי קרא אלא ביובל שני ש"מ ביובל שני עומדת היא ליגאל: שיצאתה לכהנים. שהקדיש אדם שדה אחוזה וגאלה אחר ויצאתה מידו לכהנים והקדישה (ג) יא] ביובל שני ואתו בעלים למיפרקה מיד גזבר: סד"א לא תיפרוק. כלל הואיל ולא גאלה בהקדש ראשון כשהקדישה הוא יב]: ת"ל עוד. שתהא לפניו כשדה מקנה וכשיגיע יובל תצא מידו ותתחלק לכהנים: והתניא. בניחותא דדרשי' הכי: בשנת היובל ישוב השדה. במקדיש שדה מקנה כתיב וגאלה יג] לזה: ת"ל לאשר לו אחוזת הארץ. דהיינו בעלים ראשונים שמכרה לאותו שהקדישה יד]: יכול תחזור לבעלים הראשונים. לאותו שהקדישה הקדש ראשון שהרי לו אחוזת הארץ: ת"ל לאשר קנהו מאתו. והרי לא נקנית מאתו אלא ע"י הקדש יצתה מידו אלא לכהן חוזרת שממנו קנאה לוקח זה שהקדישה והיינו נמי דלעיל דמאחר שהקדישה ראשון שהיתה לו אחוזה וגאלה אחר ויצאתה לכהנים תו לא הדרא ליה אי לא פריק ליה: ואיצטריך למכתב לאשר קנהו. לאשמועינן כדאמרן דהיכא דהקדיש שדה אחוזה ולא גאלה וגאלה אחר ויצאתה לכהנים ומכרה כהן ביובל שני והקדישה לוקח וגאלה אחר דלא הדרא ביובל למרה קמא שהקדישה תחילה: ואיצטריך למיכתב לא יגאל. דאוקימנא לעיל נמי בהכי דהקדישה וגאלה אחר ויצאתה לכהנים והקדישה כהן תו לא מצי פריק לה ראשון להיות לפניו כשדה אחוזה הואיל דיצאתה מהקדש ראשון לכהנים: דהא לא הדרא כלל. היכא דהקדישה כהן לא הדרא לשום אדם לעולם שהרי שדה אחוזה הואי לגבי כהן דכתיב [ויקרא כז] לכהן תהיה אחוזתו וכי מקדיש לה כהן דין שדה אחוזה אית לה ולכשיגאלנה אחר מיד הקדש תצא ביובל ותתחלק לכל הכהנים אבל לכהן המקדישה לא תחזור אלא כחלק שאר אחיו והלכך נמי לא הדרא לבעלים קמאי להיות לפניו כשדה אחוזה: אבל. מכרה כהן והקדישה לוקח דהשתא שדה מקנה הוא וכי פריק לה איניש מיד הקדש ומטי יובל לא נפקא לכהנים אלא הדרא אימא תיהדר למרה קמא שהקדישה תחלה שהרי לו אחוזת הארץ קמ"ל לאשר קנהו מאתו דהיינו לכהן שלקחה מקדיש האחרון ממנו: תיקום בידייהו. לעולם כשדה אחוזה ולא תיפוק ביובל לכהנים טו] כשדה מקנה כשאר אדם הקונה שדה אחוזה מיד הקדש דהויא שדה מקנה לגביה ונפקא מיניה לכהנים ביובל: מאי הוי עלה. טעמא דרבי אליעזר מהיכא: בצאתו. משמע כשתצא מיד הגואל אותה כדין טז] שדה אדם הקונה קרקע שיוצאה ביובל בההוא קאמר דתיהוי לכהנים אבל ביציאתו מיד הקדש לא משמע דהכתי לא אשמעינן קרא יז] הקדש יהא יוצא ביובל יח] (מכח בדק הבית):

תוספות

מסתבר טפי בלא ג"ש ואח"כ שואל מה טעם דר' שמעון אלמא דרבי יהודה מסתבר טפי וי"ל דאשכחן נמי כי האי גוונא בבא קמא (דף י:) גבי הכוהו עשרה בני אדם בעשר מקלות דלמר משמע (ב) כי יכה כל נפש עד שיכה כל נפש ולמר משמע כל דהו נפש וצ"ל דלפי מה דפירשתי ניחא דפשטיה דקרא משתמע שילא לכהנים יט] ולא איצטריך גזירה שוה כ] לומר דיוצא בדמים כא] ולמר אצטריך גזרה שוה דיוצא בחנם:

מאי טעמא דרבי אליעזר. וא"ת והלא פשטיה דקרא כרבי כב] אליעזר משתמע ואם לא יגאל השדה הבעלים ואם מכר כלומר אלא שמכרו הגזבר לאיש אחר והיה בצאתו ביובל לכהנים אלמא אינו יוצא לכהנים כ"א בנמכר לאחר אבל לא גאלו אחר ועדיין ביד הגזבר אז אינו יוצא לכהנים אלמא פשטיה דקרא כרבי אליעזר משתמע ולפי מה שפירשתי דואם לא יגאל ואם מכר שני דרכים הם בזה ניחא דמשמע דבשני אלו יוצא לכהנים:

אילימא ביובל ראשון אמאי אינה נגאלת שדה אחוזה נמי הויא. תימה הוה ליה למימר אילימא ביובל ראשון הכתיב ואם גאל יגאל את השדה וקם לו ושמא היינו הא דקאמר וא"ת הא יש לאוקמא ביובל ראשון כגון שגאלה אחר מיד הגזבר וגאלה ממנו הבעלים דאז הדין כג] בו שהוא כשדה מקנה וחוזרת לכהנים ביובל כדתנן (לעיל דף כה.) גאלה אחר או אחד מן הקרובים וגאלה הוא יוצא מתחת ידו ביובל וי"ל דאין סברא דמיירי קרא כד] (בהני) בגאולה הבאה מיד אחר ליד הבעלים דלא מיירי קרא אלא בגאולה מיד גזבר שהרי אם גאלה אחר לא ימכרנה לבעלים אם ירצה (ומיהו) [ומש"ה] לא מיירי לא יגאל עוד כי אם בגאולה הבאה מיד הגזבר:

איבעיא

תורה אור השלם

1. וְאִם לֹא יִגְאַל אֶת הַשָּׂדֶה וְאִם מָכַר אֶת הַשָּׂדֶה לְאִישׁ אַחֵר לֹא יִגָּאֵל עוֹד: ויקרא כז כ

2. בִּשְׁנַת הַיּוֹבֵל יָשׁוּב הַשָּׂדֶה לַאֲשֶׁר קָנָהוּ מֵאִתּוֹ לַאֲשֶׁר לוֹ אֲחֻזַּת הָאָרֶץ: ויקרא כז כד

מסורת הש"ס

(א) [ב"ב קיא: מנחות עד.], (ב) [סנהדרין עח.],

הגהות הב"ח

(א) גמ' ר' אליעזר אומר לא נכנסין ולא נותנין מ"ט דרבי אליעזר אמר רבא אמר קרא ואם לא יגאל: (ב) שם ת"ל לאשר קנהו ואצטריך למיכתב לאשר קנהו ואצטריך למיכתב לא יגאל דאי כתב רחמנא: (ג) רש"י ד"ה שיצאתה לכהנים וכו' והקדישה כהן ביובל שני:

מוסף רש"י

הכהנים והלוים מקדישין לעולם. לפי שנאמר במקדיש שדה אחוזה ואם לא יגאל את השדה בעלים, ומכר גזבר את השדה לאיש אחר לא יגאל עוד, אלא יוצאה לכהנים ביובל, הלוים גואלין לעולם (ר"ה כט.). והקדישה ואחר כך מת אביו. אע"ג דבשעת הקדש הואי שדה מקנה, הואיל ולאחר שמת אביו הוי שדה אחוזה, מניין שתהא לפניו כשדה אחוזה. ונפדית בחמשים שקלים ולא בשויה (לעיל יד.). או: שדה אחוזה אם הקדישה ולא גאלה קודם היובל ומכרה גזבר לאחר אינה נגאלת עוד וכשהיא יוצאה ביובל מיד הלוקחה מן הגזבר מתחלקת לכהנים, שנאמר ואם לא יגאל את השדה וגו' והיה השדה בצאתו וגו', ושדה מקנה כשהקדישה ולא גאלה ומכרה הגזבר כשהיא יוצאה

עין משפט נר מצוה

כב א מיי' פ"ד מהל' ערכין הלכה כו:

כג ב מיי' פ"ו מהלכות ערכין הלכה ז ועי' בל"מ:

שינויי נוסחאות

א] רבי אלעזר אומר (ש"מ), ב] דר' אלעזר כדתניא (ש"מ), ג] אלא לאו לר' אלעזר (ש"מ), ד] וש"מ טעמא דר' אלעזר מהכא. (ש"מ), ה] ואיצטריך למכתב לאשר קנהו ואצטריך למכתב לא יגאל דאי (ש"מ), ו] דרבי אלעזר (וכן להלן) (ש"מ), ז] וגו' אם מכר את השדה וגו' והיה כו' ור' אלעזר מסרס ליה (ש"מ), ח] בצאתו ביובל לכהנים (ש"מ), ט] מה"ד אלא לאו (ש"מ), י] דאמר ביובל שני נמי (ש"מ), יא] והקדישה כהן ביובל (ש"מ), יב] וגזבר מכרה, יג] וגאלה אחד מיד גזבר ההקדש בשויה כשיגיע היובל ישוב השדה לאשר קנהו מאתו [הס"ד ומה"ד:] יכול לאשר קנהו זה מאתו דהיינו גזבר שמכרה לזה [הס"ד] (ש"מ), יד] שהקדישה סתם מכר אינה אלא עד היובל [הס"ד ומה"ד:] וגאלה אחר מיד הקדש יכול כשהיא חוזרת ביובל תחזור כמו שדה מקנה ותחזור לבעלים (ש"מ), טו] לכהנים הס"ד (צ"ק), טז] כדין שום אדם (ש"מ), ובחק נתן מחק תיבת שדה, יז] קרא דהקדש יהא (ש"מ), יח] ל"ק מח"ז ועי' יעב"ץ, יט] לכהנים ולמר איצטריך (ש"מ), כ] צ"ל אלא למר רש"ק, כא] ולר"ש (צ"ק), כב] בדפו"ר אלעזר, כג] כן שהוא (צ"ק), כד] בהאי גאולה (צ"ק),

רבינו גרשום

שדה אחוזה וכבשי עצרת הוו מתנה לכהנים דבתרווייהו כתיב לכהן יהיה ולא במקדיש בית: [רבי אלעזר אומר לא נכנסין ולא נותנין דמים להקדש אלא נקראת כו'.] מ"ט דרבי אלעזר אמר קרא אם לא יגאל את השדה. עד שנת היובל לא יגאל עוד לבעלים אלא הרי היא של הקדש ולא נכנסין ולא נותנין דמים אבל אם מכר את השדה גזבר לאחר היובל לאחר אח"כ והיה השדה בצאתו ביובל לכהן תהיה: [אמר אביי] סכינא חריפא מפסקא קראי. כלומר דהאי לא יגאל משוי ליה נמי אלפני פניו אאם לא יגאל והאי והיה השדה משוי ליה נמי אלפני פניו אואם מכר וכי מי חתכם והפסיקם: אלא אמר אביי טעמא דרבי אלעזר כדתניא לא יגאל יכול לא תהא נגאלת. לאחר היובל שתהא לפניו לגואלה אפי' [בתורת] שדה מקנה שתהא שלו עד היובל וביובל תחזור להקדש: ת"ל עוד. כלומר מאחר שיצאה ביובל עוד לא תהא נגאלת שתהא דינה עוד כמו שהיתה כשדה אחוזה שתחזור לבעליה [שוב] ביובל אבל נגאלת לו בתורת שדה מקנה שתהא שלו עד שנת היובל וביובל תחזור להקדש משום דכיון דהגיע יובל ולא נגאלה קנאה הקדש כי חוזר זה וגאלה מהקדש הוי כלוקח. וכתיב והיה השדה בצאתו ביובל לכהן תהיה אחוזתו בשנת היובל ישוב השדה לאשר קנהו מאתו והיינו הקדש. וקא דייק אימת ...

...קאי [דקאמר] אבל נגאלת שתהא לפניו כשדה מקנה אילימא ביובל ראשון דאכתי לא הגיעה שנת היובל אמאי אינה נגאלת אמאי {הא} דין שדה אחוזה נמי אית לה הואיל ולא עבר היובל עדיין: אלא פשיטא ביובל שני. קאי תנא דברייתא ולמאן קתני תנא דברייתא אבל נגאלת שתהא לפניו כשדה מקנה כלומר דקא הדרא להקדש: אי לר' יהודה ור' שמעון הוא דנפקא. אפי' מיובל ראשון כדתנן הכהנים נכנסין לתוכה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה ומאחר דנפקא לכהנים שוב אינה נגאלת מידם בתורת חומר שעורים בנ' שקל כסף אלא בשוויה בין בפרדסות סבסטי בין בחולת המחוז: אלא לאו. מדקתני נגאלת משמע בנ' שקלים (אמר) [ש"מ] ...

...ד' אלעזר ...

שיטה מקובצת

אימת אילימא ביובל ראשון וכו'. מכאן קשה לגירסת רש"י שגרס במשנתינו גאלה אחר ואח"כ גאלוה בעלים יוצאה מידו לכהנים, דא"כ ביובל ראשון נמי לא הויא שדה אחוזה אם גאלה אחר, הילכך נראה דגרסי' במתני' גאלה אחר או אחד מן הקרובים [ואחר כך גאלה בעלים] אינה יוצאה לכהנים ביובל וכן נמצא בספר הרגמ"ה [הראב"ק] ז"ל, ולהכי פריך אי ביובל ראשון אפי' מכרה הגזבר לאחר וגאלוה בעלים הויא לה שדה אחוזה ומפרשי' לקרא הכי ואם לא יגאל השדה ביובל הראשון ומכרה הגזבר לאיש אחר לא יגאל בתורת שדה אחוזה ביובל שני. תוס' הרא"ש: **וש"מ טעמא דר' אלעזר מהכא.** כלומר מדאיצטריך עוד לומר דנגאלת להיות לפניו כשדה מקנה ולא כשדה אחוזה ולא מיתוקם אלא ביובל שני שמעינן דביובל שני שייך ביה גאולה, וא"ת ברישא דברייתא כל כמה דלא ידע דרשה דעוד מאי קאמר יכול לא תהא נגאלת מה גאולה שייך כיון דאכתי לא ידע דאין כהנים נכנסים לתוכה, וי"ל דידע שפיר דרשא דעוד דשייך גאולה ביובל שני אלא שכן דרך התנא לסבב הדבר עד שיגמור הדרש שלו. הרא"ש ז"ל בתוספותיו: **אי לר' יהודה ולר"ש לכהנים נפקא.** וא"ת ולוקמא כרבי יהודה ור"ש ומיירי כגון שקנה ביובל שני מן הכהנים שנכנסו לתוכה, וי"ל דלשון גאולה משמע ממקום שאינה נחלטת, ולר' יהודה ולר' שמעון הוה ליה למימר נקחת כיון שהיא לחלוטין ביד הכהנים. תוס' הרא"ש ז"ל: **הכ"ע בשדה שיצאת לכהנים.** כגון שדה אחוזה שהקדישה בעלים וגאלה אחר לפני היובל שיוצאה לכהנים ביובל ובא הכהן אשר הגיע לו אותו שדה והקדישה והיינו ביובל שני ואתו בעלים למיפרקה דסד"א דאי לא כתיב כי אם לא יגאל דלא תיפרוק שתהא לפניו אפילו כשדה מקנה ת"ל עוד לכמות שהיתה אינה נגאלת אבל נגאלת שתהא כשדה מקנה פי' ותחזור לכהנים ביובל והשתא קאי והיה השדה בצאתו ביובל אשני דרכים דמיירי בהו קרא בין אואם יגאל את השדה בין אואם מכר את השדה דלעולם קרא בשני עניינים איירי כדפי' לעיל וא"כ לר"א נמי פירושא דקרא הכי הוא ולעולם תיבעי לך מאי טעמא דר"א ומסיק מאי הוי עלה פי' מ"ט דר"א אמר רבא אמר קרא כו' פי' בצאתו משמע שיוצא מיד אחר שגאלה מיד הגזבר אבל כל זמן שהוא ביד הגזבר לא יצא ביובל. תוס' טוך: